

Xiyonatkorlik munofiqligini keltirib chikaradi, u munofiqliklarning sifatlaridan birlashtiriladi.

Olloh taolo aytadi:

«Bu masala sabab (Olloh) ko'plarini adashtirdi va ko'chib o'tdi. Bu masala sabab fito Allohga bergan oyd-paymonlarini mustaxkam bulganidan buyon buzilganidan, U boglanishga buyrgan narsalarini uzadigan va Er yuzida buzg'unchilik kilib yurgan fosiq kimsalarigina adashtirdi. Ular, shubhasiz, ziyn ko'ruvchilardir » (Baqara: 27).

«Аллоҳга берган аҳд-паймонларини мустаҳкам бўлганидан кейин бузадиган, Аллоҳ боғланишига буюрган нарсаларни узадиган ва Ер юзида бузғунчилик қилиб юрадиган кимсалар ҳам борки , улар учун (Аллоҳнинг) лаънати бўлур ва улар учун энг ёмон диёр – жаҳаннам бордир» (Раъд: 25).

Abdulloh ibn Amr ibn Os roziyallohu anhumadan rivoyat kilinadi, Nabiy sollallohu alayhi va salam dedilar: «Kimda to'rtta sifat byulsa, u haqiy munofiq bo»ldi. Kimda ulardan bittasi bo'sa, to uni tark kilgunicha, nifoqdan bitta sifatda unda bor buladi: Omonat kuyilsa xiyonat kiladi, gapira yolg'on suzlaydi, ahd bersa xiyonat qiladi, xusumatlashsa fojirlik qiladi (maqtadi).

Musulmon rivoyatida: «gapira yolg'on gapirdi, oxir bersa xiyonat qiladimi, va'da bersa hilof qiladimi, xusumatlashsa fojirlik qiladimi».

Musulmonlarning ximoyasi, ochdi va omonligi ostiga kirgan kishilarga muloyimlik,

yordam-shafqat, adolat, yahshilik va guzal xulq bilan muomala kilish

Olloh taolo aytadi:

«Ey mo'minlar, Alloxning O'zi uchun haqiqatan ham yo'lni tutuvchi, adolat bilan shaxadat – guvohlik beruvchich bo'lingiz! Biron kavmni yomon ko'rishingizni sizlarni adolat qilmaslikka tortmasin! Adolat qilingiz! Shu taqvoga yoqinroqdir. Ollohdan qo'rqingiz! Albatta Allox qilayotgan amaliyotlarizdan xabardordir » (Moid: 8).

«Albatta, Allox adolatga, chiroyli amallar kilishga va kavm-qarindoshga yaxshi ko'rishga qarshi buyurur ham buzuqlik, yomon ishlardan va zavoldan qaytarish. U zot olib boriladigan ibrat-eslatma ularsizlar, sizlarga pand-nasihah qilur » (Nahl: 90).

« (Ey Muxammad sollallohu alayhi va sallam), agar mushriklardan birontasi sizdan ximoya so'rasa, uni ximoya qiling, toki u Ollohning kalomini eshitsin. So'ng uni uzi uchun tinch bulgan joyga yo'q qilinib qo'yiladi. Bu (hukm) ularning bilmaygan kavm buloqlari uchundir » (Tavba: 6).

Anas ibn Molik roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Jonim Qo'lida bu'lgan Zotga qasamki, Olloh taolo o'z qo'li bilan saqlanib qolinmaydi». Shaxobalar: «Xamamiz ham qo'lim qilamiz-ku?», Deyishdi. U zot: «(Men aytgan qo'zg'almas murod) sizlardan biringizning o'z birodaragiga kiladigan bezovtaligi emas, barcha odamlarga nisbatan nisbatan ishonchliligi bilan kasallangan», dedilar (As-silsilatus-sahifa: 167).

Jarir ibn Abdulloh roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Kim odamlarga qarshi qilmish, Olloh

Ислом Нури

ham unga xiyonat qilmaydi» (Sahihul-adabil-muffrad: 71).

Safvon ibn Sulayim bir necha – Bayhaqiy rivyatida o'ttizta – saqlanishni davom ettirish, katta otalardan, katta esa Rasululloh sollohu alayhi va salamdan rivoyat kiladilar: «Og'ohni boliging, kim muohidga zulm qilsa yo'qi unikini unutib qo'ymoqni istayman. , qiyomat kuni va uning raqibini bulaman »(Abu Dovud, Bayhaqiy rivoyatlari, As-silsilatus-sahifa: 445).

Bir rivoyatda «uni kamsitsa» urniga «uning haqini kamsitsa» deyilgan. (Sahihul-jomizis-sag'ir: 2655).

Irboz ibn Soriya roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Xaybar soxibi (yani oqsoqoli) Rasululloh solallohu alayhi va salom huzurlariga kelib, ular (musulmonlar tarafidan) yulkayatgan bazi ishlardan shikoyat qilingan. Shunda Rasululloh solallohu alayhi va salom odamlarga (to'planishga) amr etilar. Ular tuplanishchach, xutba kilib, dedilar: «Ahli kitoblar o'z zimmalariga vojib bulgan narsani (yani jizya-yilgi) sizlarga berilgan buvsalar, Oллоh taolo sizlarga uylaringni uyiga ruhsatsiz kiringlar, yashashni davom ettirish (Abu Dovud rivoyatasi, Ibn Kasir «Irsodul-faqih» da izodi yaxshi deban).

Urva ibn Zubayrdan rivoyat kilinadi: Xitom ibn Xakim ibn Xuzom Ximsga xokim ekanda bir kishining jizya tulemagan qibtliklarini kuyosh tigida kuyib azoblayotganini ko'rib: «Bu nimasi ?! Men Rasululloh solallohu alayhi va sallamning: «Dunyoda odamlarga azob beradigan kishilarni Oллоh taolo albatta azoblaydi» deganlarni eshitishgan », dedi (Sahih sunan Abi Dovud: 2625).

Said ibn Jubayrdan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va sallam: «Faqat o'z dindoshlaringga sadaqa qilinglar», dedilar. Shundan so'ng Allox

Ислом Нури

taolo: «**Ularni hidoyat qilasiz Sizning zimmanizda emas. Balki Allox Uzi istagan kishilarni hidoyat qiladi. Qanday yaxshilik (mol) infoq-qayta amalga oshirilganlar, o'zingiz uchundir. Faqat Allox yuzini istab juda yaxshi ma'lumotga ega bo'lasiz! Qilingan har bir ishchiligingiz sizlarga zulm qilinmagan vaziyatda o'zingizga to'la-to'kis qaytariladi** » (Baqara: 272) oyatini nozil qildi. (So'ng) Rasululloh solallohu alayhi va salam: «Boshqa dinlar ahliga ham sadaqa qilaveringlar», dedilar (Ibn Abi Shayba «Musannaf» da rivoyat qilingan, As-silsilatus-sahifa: 2766).

Abdulloh ibn Amr roziyallohu anxumo uchun yaxshi uylanganida g'ulomiga: «qo'ydi qushnimizga ham berdingmi? Bo'limiga qo'shilishimizga ham berdingmi? Men Rasululloh solallohu alayhi va sallamning: «Qushniga xosiliq xususida Jibril alayhis-salom men shunchalik ko'p gapirdik, men qushni merosxo'r bulib qolarmikin, deb o'yladim», deganlarini esitganman-deb aytdim.

Anas roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Bir yahudiy bola Rasululloh solallohu alayhi va salamga xizmat kilib turar edi, va boshqa bola kasal bo'lib qolaverdi. Payg'ambar solallohu alayhi va salom uni ko'rgani borarldilar va bosh tomizda o'tirib, unga: «Islomni qabul qil», dedilar. U yonida o'tirgan otasiga (izn suraganandek) qaradi. Otasi unga: «Abdulqosimga itoat qil», degan edi, u islomni qabul qildi. Payg'ambar solallohu alayhi va salom uningdan oldin chiqib ketganlar: «Uni tuzishdan qutqargan Ollohga hamd bulsin», dedilar (Buxoriy rivoyatishi).

Abu Usmon an-Nahdiydan rivoyat kilinadi: Abu Muso bir yo'nalishga maktub yozib, maktubida unga salom yulladi. Shunda u odamga: «Kofirga salom yullaysizmi ?!», deyildi. «U menga salom yullab maktub yozgan edi, men ham unga javoban salom yulladim», dedi (Sahihul-adabil-muffrad:

Ислом Нури

837).

Ibn Abbos roziyallohu anxumo aytdilar: «qo'yilgan, nasroniy va majusiylarning salomlariga alik olinglar. Chunki, Allox tooo: **«Qachon sizlarga biron ibora bilan salom berilsa, sizlardan unday chiroylik qiliq alik olinglar yoki** (xech bu'lma) va **boshqa so'zlarni qaytarish»** (Niso: 86), deban » (Sahihul-adabil-muffrad: 834).

Ibn Abbos roziyallohu anxumo aytilar: «Agar Fir'avn menga:« Borakallohu fiyka (Alloh senga barakot ato etsin) »desa, men unga:« Senga ham »deb aytilganlar, biroq Fir'avn o'lib ketgan» (Sahihul-adabil-84:).

Ularni Islomni qabul qilish va o'z dinlaridan voz kechishga majburlash, agar jizya (ximoya yilgi) tug'ilishi kerak bo'lgan narsalar, musulmonlarning ulug'vor xurmatlari poymol qilinishidan oldin ximoya qilinib, jannatga kirishni istasangiz, o'zingizni haq-huquqlar bilan tasdiqlang.

Olooh taolo aytadi:

«Dinga zo'rlab (kiritish) yoqdir. (Shou) haqiqat zalolatdan ajrab bo'libdi » (Baqara: 256).

Burayda roziyallohu anhu rivoyat qilingan kurashda kelganidek, Rasululloh solallohu alayhi va salamning lashkarboshilarga qilingan buyruqlari ichidagi yumushlardan shunaqa so'zlar bor edi: «Mushrik dushmanlarining ijrosi bo'yicha olib borilayotgan ishda buyring. ... Agar (Islomga kirishdan) bosh torsalar, ulkan jizya berishlarini so'raydi. Agar rozi bulsalar, ulardan qabul qilish va urishdan tiyilish. Agar bosh torsalar, Oloohdan maadad so'rab, ularga qarshi jangga kiring »(Muslim rivoyat).

Umar ibn Xattob roziyallohu anhu vasiyatlarda aytilgan edilar: «O'zimning

Ислом Нури

kelinim xalifaga Alloxning zimmasi (yani ximoyasi) va Rasulinning zimmasi (ostidagi kasalliklarni o'z ichiga olgan,) odamlarni hayoti bilan bog'lab turadigan odamning hayoti bilan bog'liqligi» .

G'urfa ibn Horis al-Kindiy roziyallohu va uning oldidan ketib chiqqan bir nasroniyni Islomga da'vat kilganida u Rasululloh solallohu alayhi va salomni yomon so'zlar bilan tilga kirib, haqiqat qildi. Shunda G'urfa unga qol ko'tib, burnini urib sindirdi. Ish (shikoyat) Amr ibn Os roziyallohu anhuga etkazildi. Amr: «Biz bularga ochib beramiz», degan edi, G'urfa: «Biz bularga payg'ambarimiz solallohu alayhi va salomni ochiq-oshkor qilish ishlariga olib borilgan bulibsizlardan Olloh saqlasin! Biz bularga cherkov ishlariga aralashmaslikka, ular ichidagi o'zlarini istagan narsalarini aytishga va to'xtashdan ortiq narsani zimmalariga yuklamaslikka olib beramiz. Agar dushman ularni qasd qilsa, biz ularlardan jangga kiramiz. O'zimizga qilingan ishlarni bajarish uchun kuch beramiz. Kachon bizniing xukmlarimizga rozi bolib kelsa, biz ularga Allohning hukmi va Rasulining hukmi bilan hukm kilamiz. Bizdan maxfiy qilingan ishlarga aralashmaymiz », dedi. Shunda Amr unga: «To'g'ri aytding», dedi. G'urfa saqobalaridan edi (Ibn Kasir «Irshadul-faqih» da (2/346): «Bayhaqiy sagih isnod bilan rivoyat qilingan»).

Misr qibtiylariga yaxshi natijalarga erishish vasiyatlari

Ka'b ibn Molik roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Misrni fath kilsangizlar, qibtga (yani uning erlik ahliga) yaxshi muomalada bulinglar! Chunki, ularning zimmiylik va qarindoshlik haqiqatlari bor » . (Hokim va boshkalar rivoti, As-silsilatus-sahaja: 1374).

Ummu Salama roziyallohu anjuman rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu

Ислом Нури

alayhi va salom vafotlardan buyon vasiyat kilib dedilar: «Misr kitoblari xususida Ollodan qo'rqinglar! Shubhasiz, sizlar ularga g'olib bo'lasizlar, ular sizga Ollod yo'lida ko'makchi bo'lishadi »(Tabaroniy rivoyatasi, As-silsilatus-sahifa: 3113).

* * *

Kurtubiy tafsirida aytadi: Sa'd ibn Abi Vaqqos dedi: «Undan o'zga barcha ma'bud yudoq paydo bo'lgan zot - Ollodga qasamki, ulug' hariyuriylardir», yangi odamlarni buzish va ularga eng yaxshi qarash bilan tanilgan xavotir beruvchilar. So'nggi binolarni amalga oshirishdan so'ng katta omad va omonlik uchun ishlatilishi kerak bo'lgan vaziyat, haq-huquq va xurmatlarni poymol qilish.

Ibn Kasir tafsirida aytadi: Bu badbaxt kimsalarining holati, sifatleri, ularning dunyosi va so'nggi paytdagi o'qibatlari muhokama qilindi. Hadisda aytilganganek: «Munofiqlarning alomati uchta: gapira yolg'on gapirish, va'da bersa hilof kiladi, omonat kuyilsa xiynat kiladi». Bir rivoyatda: «ahd bersa xiynat kiladi, xusumatlashsa fujillik kiladi (maqsaddan chetlab ketadi)». Shuning uchun Ollod taolo: «ular uchun Ollodning loyiati bulyur», boshqa shakllardan uzoqlatishi kerak, «ular uchun eng yomon diyor bulur», yangi yomon o'qibat bo'ladi, dedi.

Abul-Oliya «**Allohdga bergan oyd-paymonlarini mustaxkam qilgani buzilganidan** » xakida haqiqatda aytilgan: «Munofiklar agar odamlarga g'olib bulishsa, oltita sifatlarini zohir kilishadi:« gapirganda yolg'on gapirishadi, va'da berishsa, xilof qiliwadi, hayotni davom ettirmoqdaman. buzishadi, Alloh bog'lashiga buyrgan narsalarini uzishadi, erda buzg'unchilik qilishadi. G'alaba ulardan yuz o'girganda esa faqat uchta

Ислом Нури

sifatlarini oshkor qilishdi: gapirganda yolg'on gapirishdi, va'da berishsa xilof qilishdi, omonat kuysa xiyonat qilishdi ».

Xattobiy aytadi: «Bunin ma'nosi - zamonaviy sifatlarga odatlanib qo'lish musulmon kishining haqi munofiqlik uchun olib, katta kuchga ega bo'lishidan ogoxlantiramiz».

Bunday qilish Islomdagi do'stlik va dushmanlik tushunchasiga qarshi kelmaydi. Musulmon bolmagaganlarga ayovsiz va qat'iyatli bulishga chaqirilgan nasllar (yangi shar'iy dalillar) haqiqatda fikr yuritib ko'rsatsangiz, uladan murod - urush holatidagi mushriklar ekani, bunday muomala erni esa urish va katta maydonlarni ekani. Urush va jang maydonlarining uziga xos xukmlari va juft axloqlari buladi, ohd va omonlik bioti maydonlarining uziga xos xukmlari va axloqlari buladi. Ikkala maydonni o'ynashni va bu ikki maydon maydoniga nisbatan qurilgan bo'lishi kerak bo'lgan muomalani juda yaxshi ko'rishini odamga aralashtirib yuborish mumkin. Keyingi u er bu erda shohid bylayotganimiz Islom nomi bilan qilingan kilinayotgan tajovuz va xato xati-harakatlar orgidagi asosiy sabab ham bo'ldi.

«.. **uni ximoya qiling**» bajarish kalimasi farzni ifodalaydi. Ximoya ostiga bo'lish degani ichiga mehmon qilish, yaxshilikka kirish, chiroyli muomala kilish, unning qalbini Islomga moyil kilish kerak har qanday yaxshi ishlarni kilish xam kiradi. Shubhasiz, mana shu kabi chiroyli muomalaga riyo qilmasdan ximoya ostiga olim Olloxning kalomini eshitish orti bo'yicha katta g'araz-maqсадga olib bormaydi.

Bu kabi kurashislar zulmning mutloqo haromligini, shu ishdan g'iybatini kilish, yomon va noloyiq suzlar bilan obrv-nomusiga qarshi kurash jizz emasligini ifoda etgan. Zulm faqat moddiy tomonga cheklangan

Ислом Нури

buzilmaydi, shuningdek ma'naviy jixatdan qilingan zulm kop holatlarda moddiy jixataga alokador zulmdan qat'i nazar, amalga oshiriladi. Zamondosh sabablaridan birlarining «Kofirni g'iybat qilmoq joizmi?» degan savolga uyilib ham o'tirmasdan: «Xa, joiz» deganini eshitdim. Bunday deyish xato, urush holatidagi kofirga kelinish kerak bulgan muomala bilan ohang va bitim ostidagi kofirga kilingan muomalangni farqi borliginini bilish kerak!

Ushbu kurashishda imom-xalifa hayoti zimmani musulmonlar tarafidan bo'lib o'tgan ozorlardan imoya qilish vojibligiga dalil bor.

Bu kabilarni tarbiyalashdan ajim fahmi buzuq kishilarning «Rahm-shafqat faqat musulmonlar tashkiloti, bir-biriga nisbatan qarama-qarshi munosabatda bo'lish kerak, musulmon bullaganlarga nisbatan qullanilmasligi kerak» deb nomlangan chaqiruvlarni noto'g'riligi bilan bog'liq.

Hadisdan tushuniladiki, musulmonlar boshka dinlarga mansub bulib qolgan imtiyozlar va qiganlangan kishilarga infoq-rezonans kilishlari, balo va tabiiy ofatlarga binoan olib boriladigan uylar ahliga yordam va ko'mak ko'rsatuvchilarni yashash, Olloh roziligini istaymiz.

Buyurishdan musulmonlar bilan kasallanganlarni davolash uchun kurash - munkar, noshariy ishlardan xoli bu'lganda, juda yaxshi va qalblarni Islomga moyil qilish kerak umid qilinganda, hozirgi paytda, yaxshi ko'rilgan, musulmonlarga xizmat ko'rsatgan odamni bulsa - yashashni bilaman.

Bunda musulmon byulmagan kishining salomiga alik bo'lish yaktub yozib, uning salomiga hozirgi paytda ibora bilan javob javob berish joizligi va

Ислом Нури

binning tengma-teng muomala ekaniga va qurilishning qanday zarari bo'yicha iqtisodiy ma'lumotlarga asoslanib.

Bundandan ma'lum bo'lgan budadiki, davom etayotgan karomat qilingan dalolat mutloq bulib, aniqlangan salafiy bilan salom beriladigan har bir odamga, hoh musulmon buvsin, xox g'ayridin bulsin, umuman, o'zingizni salomidek yo'q unday yaxshiroq salom bilan javob qaytariladi.

Chunki, bu - bilisl, ya'ni tengma-teng muomala qatlamidan buzilgan. Zotan, ular bizdan ustun emas, bizdan kura odobli emas, bizdan kora yaxshilikka shukronalik bado keltiruvchi emas. (Bu ishlarda bizdan katta ko'ra ilg'oroq bo'lishimiz kerak).

Ularning qarindoshliklari Rasululloh solallohu alayhi va salomning joralari bilan birgalikda o'qituvchilarning Ibrohim alayhissalomning onasi tomonidan o'tkazilishi kerak bo'lgan yil, pokiza va taqvodor Moriya al-Kibtiyadagi yangi odamlarni jigatidan olib kelinglar, yashab turinglar Mori hijriy 16 yili vafot etgan va Baqega dafn qilingan, janozasini Umar roziyallohu anhu o'qigan.

So'ngra qibtiylarning qarindoshliklari Ismoil alayhissalomning onalari Hojar tomonidan buganini aytadilar. Mening fikrimcha, har ikkala jixatdan jo'natilgandan keyin monelik qilish kerak. Bu qarindoshlikni yoqda mustaxkamlaydigan omillar. Ibn Abbos roziyallohu anhumanidan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom o'g'illari Ibrohim vafot etganida unga janoza o'qidilar va: «U uchun jannatda bir

emizuvchi bordir. Agar yashaganda sidtik va nabiyy bo'lardi. Agar yashaganda qibt to'g'alari ozod bo'lar, biron kibtiy qul kilinmas edi », dedilar (Shayx Alboniy« ozod bulib haqiqatdagi jumladadan bo'shliqlari saqlanishi »degan, Sahih sunan Ibn Moja: 1227).